

75 שנים לשחרור המחנות: המאבק בהכחשה

השגרירה בדימוס קולט אביטל*

המאמר התפרסם במעריב, ב-22 בינואר 2020

לפני 75 שנה, ב-27.1.1945 עמדו כוחות הצבא האדום בשערי מחנה ההשמדה אושוויץ-בירקנאו ומה שנחשף לנגד עיניהם היה מחזה אותו שום בן אנוש לא יכול היה לדמיין: כ-7,000 אסירים יהודים, אלה שעוד נותרו בחיים, שלדי אדם, רק עור ועצמות, רעבים, חולים, כמעט חסרי רוח חיים. היו אלה אחרוני השרידים של כ-1.3 מיליון אזרחים, נשים, גברים וטף שהובלו מכל רחבי אירופה וצפון אפריקה למחנה על ידי הנאצים ושותפיהם בין השנים 1940-1945.

באשוויץ, המחנה הגדול ביותר שהוקם על אדמת פולין, פעלה מכונת ההשמדה המשוכללת ביותר של הצורר הנאצי. היו שם מחנות עבודה ומחנות השמדה. לשם הובלו לא רק יהודים, כי אם גם רומא (צוענים), הומוסקסואלים, חולים ונכים, כל אלה שאיימו על שלמות וטוהר הגזע הארי. 75 שנה לאחר תום המלחמה הנוראה, מגיעים לראשונה ליד ושם בירושלים נציגיהן של 48 מדינות העולם החופשי ביניהם מלכים, נסיכים, ראשי ממשלה ושרים, לזכור ולהרכיב ראש לששת המיליונים ששכל העם היהודי.

אף כי בהיסטוריה האנושית התרחשו מעשי רצח עם רבים מספור, אין ספק כי שואת העם היהודי היא ללא תקדים בתולדות האנושות כולה: שכן מדובר במקרה היחיד בו אחת האומות הנאורות ביותר באירופה, שהולידה הוגים ומורי הלכה באתיקה וענקי יצירה בתרבות המודרנית, החליטה למחוק מעל פני האדמה עם שלם, עד אחרון היהודים, ולהשמיד כל זכר לתרבותו, לקיומו ולתרומתו לאנושות.

אמנם רדיפת העם היהודי אינה מעשה חדש בהיסטוריה ומבחינה זו השואה הייתה שיאו של תהליך ארוך שנים מאז הוגלה העם מארצו: השנאה וההסתה של הכנסייה הקתולית, הגזרות, האינוקויזיציה, הגירושים והפוגרומים – כל אלה גבו עשרות אלפי קורבנות. אך הייתה זו הפעם הראשונה בהיסטוריה בה פותחה תורת הגזע לממדים כאלה ושהיא שימשה בסיס רעיוני למעשה טוטאלי, מוחלט, "הפתרון הסופי", מחיקתו של האדם, השמדת אזרחי אותה המדינה, מחיקתו של עם שלם.

נציגי העולם אשר מגיעים במיוחד לטקס ביד ושם הם עדות חיה לכך שהעולם זוכר את השואה ואת השנאה והגזענות שהובילו אליה. השואה הראתה לעולם עד היכן מגיע כוחה ההרסני של האנטישמיות. האו"ם קבע יום זיכרון בינלאומי בו מקיימים ממשלות ופרלמנטים ברחבי העולם טקסים ממלכתיים, ומתחייבים להיאבק נגד הגזענות ונגד שנאת הזר. חרף זאת, אנו עדים לגל גובר של תקריות אנטישמיות באירופה ובארה"ב.

אחרי מלחמת העולם השנייה, כאשר העולם גילה ותעד את הזוועות, היינו סבורים שאיש לא ירצה עוד להביע או להפיץ דעות אנטישמיות, או להיות שותף לתנועות ניאון-נאציות. חשבנו שהאנטישמיות פסה מן העולם. אך התעוררנו למציאות שונה: היום היהודים באירופה משמשים שוב כמטרה, בגלל שהם יהודים, ובתי התפילה, בתי העלמין והעסקים שלהם מותקפים. אלפי צעירים צועדים ברחובות הערים, במועל יד, וצועקים שוב "מוות ליהודים". בכמה מדינות במזרח אירופה נעשים מאמצים עקביים לעוות ולשכתב את ההיסטוריה כדי לפטור את עמי המקום מכל אחריות.

במסורת היהודית, הזיכרון הוא ערך מכונן. "והגדת לבניך" זהו הצו שקיבלנו. לספר לבנים, להעביר את המסורת לדורות הבאים. בישראל אנו זוכרים. והפרדוקס הוא שככל שהאירועים הטרגיים מתרחקים בזמן ובמקום, כך גדל הצל שלהם. דורות ההמשך, הדור השני והשלישי, צמאים לדעת ולהבין. יותר ויותר אומנים,

* השגרירה בדימוס קולט אביטל היא חברת ועד מנהל במכון מיתוים, יושבת ראש מרכז הארגונים של ניצולי השואה בישראל ולשעבר חברת כנסת.

סופרים, ציירים, מלחינים ואנשי קולנוע ילידי הארץ מקדישים את יצירותיהם לשואה על כל היבטיה ומורכבותה. כי את אושוויץ אי אפשר להסביר, אפשר רק לספר.

אבל אנחנו, בני הדור הזה שחווה את השואה, שואלים מה יזכור העולם אחרי שאחרון ניצולי השואה כבר לא יהיה בינינו. מה יזכרו הילדים בעוד 50 או 100 שנה? האם תהפוך השואה לעוד פרק בהיסטוריה אותו ילמדו תלמידים משועממים לפני שיעברו לפרק הבא? עלינו מוטלת החובה לעצב את זיכרון השואה. עלינו להעביר הלאה לא רק את זכר סבלם של המיליונים, לחזור על סטטיסטיקות יבשות, אלא לספר על מאבקם היומיומי של אותם הקורבנות שכבודם חולל ושניסו לשמור על צלם אנוש. עלינו לספר גם על מעשי החסד והאהבה הקטנים, ועל גבורתם של אלה שלקחו נשק לידיהם והתנגדו. כי המסורת היהודית מקדשת את החיים. ועל מדינת ישראל מוטלת החובה המוסרית להיאבק נגד מגמות הכחשת השואה, עיוות ושכתוב ההיסטוריה, גם אם יעיב הדבר על יחסיה הטובים עם מדינה זו או אחרת.

בחודש אפריל 2002 קיימו ניצולי השואה כנס בינלאומי ביד ושם. במנשר אותו הם פרסמו לאחר הכנס, נכתב בין היתר: "היום כשאנו, ניצולי השואה שהזיכרון צרוב בבשרנו, באים להעביר את לפיד שליחות הזיכרון לדורות הבאים, אנו מעבירים עמו גם את המסר היהודי שהזיכרון צריך להוליד למעשה ולמחויבות מוסרית. הוא צריך להיות הבסיס לפעולה ומקור הכוח ליצירת עולם טוב יותר".